

По стъпките на Отец Паисий

Възраждането на България е най-очарователното време в нейната нова история. Хиляди български мпатриоти следваха по стъпките на отец Паисий. По липса на място ще споменем само някои от най-изявените радетели в полето на литературата, просветата и политически деятели, посветени на борбата за свобода, напредък и цивилизация.

1. **Софроний Врачански** (1739 – около 1816), най-верният последовател на отец Паисий, роден в Котел, малък град в Стара Планина. Издава първата българска печатна книга Кириакодромион (Неделник) в 1806 г. (виж корицата). Оставил ни е автобиографията си Житие и страдание грешнаго Софрония, първата книга описваща условията за живот в България в края на 18ти и началото на 19ти век през погледа на местен наблюдател.
2. **Неофит Бозвели** (1783 – 1848) също от Котел. Получил образование при даскал Стойко Владиславов (по-късно епископ Врачански), той се замонашва в Хилендарския манастир.

Неофит Бозвели е първият войнстващ църковен деец в България. Води ожесточена битка срещу гръцката патриаршия и тази битка накрая му струва живота. Заточен е в един от Атонските манастири и умира там в 1848 г. Издава няколко книги, сред които най-известната е *Мати Болгария*, издържана в библейски литературен стил.

3. **Д-р Петър Берон** (1793 – 1847) е друг славен деец роден в Котел. Баща му губи състоянието си и младият Петър емигрира в Букурещ. Докато учи в гръцки лицей в румънската столица, той се издържа с преподаване на частни уроци. По-късно, в гр. Брашов в Трансилвания, става частен учител на децата на сънародника му Антон Иванович. Същият финансира издаването на Беровия *Рибен Буквар* през 1824 г. Издържан в енциклопедичен стил, редактиран на говорим български език и отпечатан в голям тираж *Букварът* е с голямо предимство пред дотогавашните учебници на старославянски, трудно разбираем от обикновените хора.
4. **Васил Априлов** (1789 – 1847), заможен български търговец от Габрово. Десет годишен заминава за Русия, където живее между гръцката общност. Превръща се в запален гръкоман и голям радетел на борбата за гръцка независимост. Но след като чете труд върху българска история *Старите и нови Българи* от младия украински учен Юрий Венелин, Априлов преживява голяма промяна в убежденията си и както самият той казва „бях прероден“. Величието на старата българска история го прави истински патриот-националист. Като резултат от тази промяна в чувствата му, Априлов се заема да убеди някои от най-заможните си сънародници да вложат средства в учредяване на първото българско модерно училище в родния му град Габрово. И то отваря врати през януари 1835 г.

5. **Неофит Рилски** (1793 – 1881), монах от Банско, голям познавач на българския език. В 1835 г. публикува *Българска Граматика* в гр. Крагуевац, Сърбия, където племенниците му били на служба при кнез Милош. Той също е познат из цяла България като учител от голяма класа. Априлов прави естествен избор, канейки го да учителства в Габровската гимназия. Американското и Британското библиейски общества му възлагат превода на *Новия Завет* на съвременен български език.
6. **Димитър** (1810 – 1862) и **Константин** (1830 – 1862) **Миладинови**, двама братя родени в гр. Струга. Македония. Учители в родния им град, Охрид, Кукуш и Прилеп те се заемат със събиране на огромен материал от народни песни, издадени през 1861 г. в Загреб под името *Български народни песни*. Този колосален труд не би бил възможен без помощта на Йосиф Щросмайер, епископ на Загреб. Малко след излизането на книгата им, братя Миладинови са затворени в Цариград по обвинение в противодържавна дейност, където умират след заболяване от тиф.
7. **Георги Сава Раковски** (1821 – 1867), съгражданин на Софроний, Бозвели и Берон, вдъхновен патриот, борил се с перо и меч за свободата на страната си. Най-известният му труд *Горски пътник*, описва трудния живот и страданията на българския народ. Книгата става любима на българската младеж, много откъси от нея се знаят наизуст и рецитират из страната. Като изтъкнат политически деец и водач, Раковски е във връзка с държавни мъже на Балканите, особено в Сърбия. В Белград той организира Първата и Втората българска Легия с идеята за обща война с Турция за освобождение. Раковски в емиграция също издава няколко вестника.
8. **Петко Рачов Славейков** (1827 – 1895), голям поет, журналист, народен водач и общественик, роден в Търново. Животът му е образец на истински демократ, поставил интереса на народа за смисъл на цялата му обществена дейност. Огромен е приносът му в гигантската борба за българска църковна независимост, увенчана с успех в 1870 г. Като поет и журналист доби популярност в цялата страна с много книги и чрез вестниците, които издаваше. Най-важната му заслуга за съвременната българска книжовност е засиленото използване на народния говорим език за литературно-художествен изказ. Поканен от Американското Библиейско общество Славейков е един от преводачите на българския текст на Библията. На майсторското владееие на езика от Славейков дължим великолепия български превод на Светото писание.
9. **Любен Каравелов** (1837 – 1879) напуска родната Копривщица още като младеж и живее в емиграция в Русия, Сърбия и Румъния над двадесет години. Блестящ езиковед, пише на български, руски и сръбски. Автор е на много поезия, разкази и къси романи, между които *Българи от старо време* е най-известният. Надарен с голям талант на политически лидер, той оглавява Революционния комитет в Букурещ. Идеите му се разпространяват в няколко вестника, издавани в емиграция.

Васил Левски, предан родолюбец и най-големият, най-смел борец за национално освобождение, който България е имала му е верен приятел, съмишленик и съветник. Каравелов не само работеше за българската свобода, но и активно проповядваше идеята за Балканска конфедерация, вземайки за пример Швейцария и Съединените американски щати.

10. **Христо Ботев** (1848 – 1876), пламенен патриот и поет с изключителен талант. Въпреки ранната му гибел, поетичното му наследство от двадесет произведения се откроява като класика в българската литература. Проф. Р.А. Цанов класира Ботев като „поет със силата на Марлоу, гений, който, съдейки по творчеството, което ни остави, би направил чудеса с поезията си ако беше живял по-дълго.“

Противник на подтисничеството, Ботев напуска родния Калофер и заминава първо за Русия и после минава в Румъния. Там той издава вестници и планира чрез революция да се разбие Османската империя. Той поведе отряд от български патриоти през 1876 г. и загина в битка за свободата на родината си. Така Ботев превърна в действителност лирическите си предсказания:

„Вдъхни секиму, о, боже!
любов жива за свобода -
да се бори кой как може
с душманите на народа.

Подкрепи и мен ръката,
та кога въстане робът,
в редовете на борбата
да си найда и аз гробът!“

Откъс от *Моята молитва*

11. **Иван Вазов** (1850 – 1921). Най-популярният поет и писател на България. Роден в Сопот, градец южно от Стара планина, на края на прочутата Розова долина. Творчеството му е отражение на чувствата и изживяното от неговите сънародници. Това го прави особено обичан, още приживе. Вазовият шедьовър Под игото, описвайки живота в България под турско си остава най-големият български роман. Издаден през 1889 г. романът е преведен на всички главни европейски и няколко азиатски езици. Вазов е връзката между епохата на Възраждането и ерата на съграждането на новата, свободна българска народност. Никой друг автор не е отразил по-успешно величието на българското национално Възраждане. Прочутата стихосбирка *Епопея на забравените* отдава особена почит към отец Паисий и другите героични българи, които посветиха и жертваха живота си на величието, свободата и независимостта на страната си.

Асен Николов, Кливланд, Охайо, май 1962 г.